

Suvremeno majčinstvo – između nadzora i prisnosti

Ilustracija: Canva/VF

Nedavno sam nabasala na jednu Facebook grupu o roditeljstvu u kojoj su majke razmjenjivale informacije o tome koje dodatke prehrani daju svojoj djeci. Spominjali su se liposomalni C vitamin, beta-glukan, koenzim Q10, riblje ulje, omega-3 i drugi sirupi i pripravci, dok se one

“konzervativnije” majke odlučuju za probiotike, kurkumu, vitamine C i D ili med s propolisom. Za polovicu tih stvari nisam ni znala što su, a kamoli da bi ih trebala davati svom djetetu od dvije ili tri godine. No, ove majke djelovale su vrlo informirano i samopouzdana u svojim odlukama – naposljetku, uložile su trud i vrijeme u to da istraže što je najbolje za njihovo dijete. A svaka majka zna što je najbolje za njezino dijete. **Ili...?**

“Ništa ne karakterizira kompleksnost modernog života bolje od izazova i muka, izbora i odluka današnjih roditelja,” pišu **Willmott i Nelson** u **svojoj studiji** suvremenog života. Godine 2009. Amerikanka **Lenore Skenazy** izazvala je burne reakcije **izjavom** da je pustila svoje devetogodišnje dijete da se samo vozi u metrou (neki su je čak proglasili “najgorom majkom na svijetu”). Nekoliko godina kasnije, u SAD-u se događaju situacije da **majke posjećuje** socijalna služba jer su djecu ostavile u parku bez nadzora.

I kod nas se situacija promijenila u proteklih par desetljeća. Dok je još u mojoj generaciji bilo uobičajeno igrati se vani i vratiti se doma tek kad bi netko iz kućanstva viknuo kroz prozor da je ručak gotov, danas je dječje slobodno vrijeme puno strukturiranije i nadziranije. Dječji parkovi imaju ograde, djecu vozimo autom u školu (po mogućnosti što bliže ulazu), dječje slobodno vrijeme ispunjeno je izvanškolskim aktivnostima, a roditelji koriste aplikacije za praćenje te redovito komuniciraju s razrednicom i drugim roditeljima kako bi osigurali da je u školi sve ok.*

Je li svijet doista postao opasniji za djecu, ili su roditelji postali svjesniji rizika? I je li ta anksioznost opravdana?

Brojna **istraživanja** pokazuju da se u proteklih nekoliko desetljeća značajno smanjila količina vremena koje djeca provode vani i u samostalnoj igri, a povećala se količina vremena koje djeca i roditelji

provode zajedno (što je prepoznao i kapitalizam pa tako, primjerice, mnogi šoping centri imaju igraonice u kojima možete ostaviti djecu dok obavljate kupovinu). Istraživanja u Velikoj Britaniji i SAD-u potvrdila su da je vrijeme koje roditelji provode sa svojom djecom znatno poraslo u samo dva desetljeća (1970.–1990.). Sve navedeno nije nužno ni dobro ni loše, ali je posljedica promijenjene društvene percepcije djetinjstva, kao i vrijednosti vezanih uz odgoj.

Sociolog **Frank Furedi** u svojoj knjizi *Paranoidno roditeljstvo* (*Paranoid Parenting*, 2002.) navodi da je današnje roditeljstvo uvelike oblikovano kulturom straha. “Unatoč tome što djeca nikad nisu bila zaštićenija i zdravija nego danas, nikad prije nismo ulagali toliko energije i brige u njihovu sigurnost,” piše Furedi. Više nego ikad prije osjećamo potrebu da budemo na oprezu, da identificiramo i uklonimo potencijalne prijetnje[†] te da djetetu osiguramo uspješnu budućnost, što stvara stres i anksioznost budući da ne možemo neprestano nadzirati dijete i u potpunosti ga zaštititi od svih negativnih iskustava. Na istom tragu, u svojoj knjizi *Sukob* **Élisabeth Badinter** piše o “nježnoj tiraniji majčinskih dužnosti:” “Ne samo što su majčinske obaveze postale sve ambicioznije, sve mučnije, nego uz njih idu još i tjeskoba i nervoza.” Stoga, možemo reći da odnos roditelja, odnosno majke i djeteta nije nikad bio prisniji, ali ni stresniji.

Frank Furedi ističe da većina roditelja koje je intervjuirao za potrebe knjige odgoj djeteta vidi gotovo kao neku vrstu pripreme za rat. O čemu je riječ – na što to pripremamo našu djecu? S jedne strane imamo svijet odraslih, koji percipiramo kao toksičan (prepun nezdrave hrane, kriminala, nemilosrdne tržišne logike, nasilja na televiziji i u videoigrama, štetnih uzora u medijima i na internetu), a s druge strane imamo nevino i neiskvareno dijete koje moramo držati podalje od opasnosti što je dulje moguće. Riječ je o ideji “svetog djeteta,” odnosno svojevrsnoj sakralizaciji djetinjstva, koja je posljedica povijesnih

promjena u percepciji odnosa roditelj-dijete. Taj odnos, naime, danas ima izraženu emotivnu dimenziju – što nije uvijek bio slučaj.‡

Prema povjesničaru **Carlu Degleru**, veličanje djeteta odvijalo se usporedno s veličanjem tradicionalne uloge žene u kućanstvu (ako je majčina posvećenost najbolje jamstvo djetetove dobrobiti, slijedi da su njezini drugi interesi od sekundarnog značaja), i ova dva procesa učvrstila su sliku idealne obitelji u 20. stoljeću. S obzirom da je roditeljstvo socijalni konstrukt, odnosno rezultat svakodnevnih interakcija, diskursa i praksi, dominantni roditeljski stilovi odražavaju aktualne društvene vrijednosti. U tu kompleksnu jednadžbu ulaze klasni status roditelja, rasa, etnička pripadnost, vjera, politička uvjerenja, mjesto stanovanja, stupanj obrazovanja, radno mjesto, itd.

Tatjana Takševa objašnjava da “majke internaliziraju društveno prihvaćene ideale” te “oblikuju svoje prakse majčinstva u reakciji na, i često u skladu sa, dominantnim društvenim diskursima o ‘ispravnom’ odgoju djece da bi tako povećale njihove šanse za osobni i profesionalni uspjeh u vanjskom svijetu.” Zbog tog sveprisutnog pritiska čak i majke koje možda ne preferiraju normativni stil odgoja (ili si ga ne mogu priuštiti) ipak primjenjuju neke njegove elemente (primjerice, koristit će platnene pelene jer su bolje za okoliš ili upisati dijete na neku besplatnu slobodnu aktivnost). Furedi piše da roditelji promatraju jedni druge, strahujući kakav će dojam ostaviti: “majke i očevi osjećaju da su pod stalnom prismotrom, stoga nužno izvode svoje roditeljske dužnosti [ne samo za svoje dijete, već] za druge roditelje.”

Iako je majka oduvijek imala primat u uspostavi i održavanju privrženosti s djetetom, kako objašnjava pedagoginja **Barbara Kušević**, tek je s 20. stoljećem počela biti percipirana kao ključna i nenadomjesna osoba u djetetovu razvoju. U tom smislu majčinske dužnosti ne uključuju više samo tjelesnu i emocionalnu brigu, već i pomnu pažnju prema psihološkom, društvenom i intelektualnom

razvoju djeteta. "Time je," piše Kušević, "društveni pritisak na majke postao izrazit, pa se u drugoj polovici 20. stoljeća javljaju različiti termini koji označavaju društveno poželjne inačice majčinstva posve fokusiranog na potrebe djeteta" (npr. helikopter roditeljstvo, paranoidno roditeljstvo, intenzivno majčinstvo, povezujuće majčinstvo, itd.).

Pojačani fokus na dobrobit djeteta Élisabeth Badinter povezuje i s promjenom društvenog položaja žene – mogućnošću žena da kontroliraju rađanje, da imaju plaćeni posao i sudjeluju u javnom životu – jer dijete više nije nešto što nam se naprosto *dogodilo*, već nešto što smo svjesno *odabrale*. "Kad odlučimo da ćemo imati dijete, to za sobom povlači sve veće odgovornosti. Majka koja sanja o savršenom djetetu, morat će za to platiti cijenu ... Implicitan nalog ove nove dominantne ideologije glasi: 'Majke, dužne ste im dati sve'," upozorava Badinter.

Iako rodna ravnopravnost polako i mukotrpno, ali (nadajmo se) ustrajno napreduje, a muškarci preuzimaju dio kućanskih obaveza, žene i dalje obavljaju disproporcionalno više skrbi, što rezultira stresom, iscrpljenošću i osjećajem krivnje, ističe Kušević. U tom smislu društveni pritisak na majke da se u potpunosti posvete djetetu doprinosi održavanju *statusa quo*, tj. podređenog položaja žene. To potvrđuje i **istraživanje** blogova za mame u Francuskoj objavljeno ranije ove godine, čije autorice navode da je intenzivno majčinstvo u službi patrijarhata jer promiče rodne stereotipe, potiče žene da šutke prihvate opterećenje kućanskim poslovima i odgojem te pripadajući mentalni rad, namećući tako neostvarivi ideal majčinstva.

---

* Termin "helikopter-roditelj" opisuje roditelje koji iskazuju pojačani interes za akademski uspjeh djeteta, a popularizirao ga je Ned Zemen u tekstu članku o roditeljima koji "oblijeću" profesorice/ice svog djeteta (Newsweek, 1991).

† IT kompanije koje nude aplikacije, kamere i druge alate za sigurnost potiču roditeljsku brigu jer im to donosi profit.

‡ Vidi: Viviana Zelizer, Pricing the Priceless Child: The Changing Social Value of Children, 1994.

Tekst je nastao uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz navođenje izvora i autorice.

Ostali tekstovi temata:

- **Suvremeno majčinstvo – zamke (ne)sebičnosti**
- **Ne mogu više, čuješ li me?**
- **Bez braka (ni)je tlaka: Zakonski okvir izvanbračnih zajednica u Hrvatskoj**
- **Bez braka (ni)je tlaka: Zašto sve češće biramo izvanbračni suživot**

majčinstvo

roditeljstvo

Tihana Bertek